

An Eclectic Model of Motivational Interviewing with Islamic Ontological Orientation and Motivation of Change in Domestic Violence

Sahar Kianinezhad¹, Maryam Sadeghifard², Masome Esmailie³,
Eghbal Zareie⁴, Abdollah Forozanfar⁵

1. PhD Student, University of Hormozgan, Tehran, Iran. sahkiani53@gmail.com.
2. PhD, Assistant Professor, Counseling Faculty, College of Education and Psychology, University of Hormozgan, Hormozgan, Iran. sadeghim45@yahoo.com.
3. PhD Full Professor, Counseling Faculty, College of Education and Psychology, Allameh Tabatabaie University, Tehran, Iran. masesmaeily@yahoo.com.
4. PhD, Associate Professor, Counseling Faculty, College of Education and Psychology, University of Hormozgan, Hormozgan, Iran. Eghbalzarei2010@yahoo.com.
5. PhD, Assistant Professor, Counseling Faculty, College of Education and Psychology, University of Hormozgan, Hormozgan, Iran. A.forozanfar@yahoo.com

ABSTRACT

Received: 15/03/1399 - Accepted: 23/07/1400

Aim: The aim of this paper was to offer an eclectic model of motivational interviewing with Islamic ontological orientation in motivation of change in domestic violence. **Methods:** This research was qualitative and was carried out using Hermeneutics and content analysis. The sources for analysis were the collection of books and articles representing model of motivational interviewing and collection of verses of the holy Quran, Allameh Tabatabaie and Javad Amolli including Tabatabaie Alimizan Tafsir and written works of Motahhary and Javad Amolli published until 2020. **Analysis sample** were subjects and words related to basics and principles of motivation (orientation, desire, and wish), motivation for change, and violence that was extracted using theoretical sampling. **Findings:** Research results in qualitative section were based on principles, process, content and techniques of motivational interviewing in motivation to change related to domestic violence and principles of ontological orientation about motivation in natural and innate dimensions. **Conclusion:** Based on the results, eclectic model of motivational interviewing with Islamic ontological orientation was offered in four sections including principles, processes, content and techniques.

Keywords: Motivational interviewing, Islamic Ontological, motivation of change, domestic violence

ارائه‌ی الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی و انگیزه‌ی تغییر خشونت خانگی

سحر کیانی‌نژاد^۱، مریم صادقی‌فرد^۲، معصومه اسمعیلی^۳، اقبال زارعی^۴، عبدالله فروزان‌فر^۵

۱. دانشجوی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه هرمزگان، تهران، ایران.
۲. (نویسنده مسئول)، دکتر، استادیار، گروه مشاوره دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه هرمزگان، هرمزگان، ایران.
۳. دکتر، استاد، گروه مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.
۴. دکتر، دانشیار، گروه مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه هرمزگان، هرمزگان، ایران.
۵. دکتر، استادیار، گروه مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه هرمزگان، هرمزگان، ایران.

(صفحات ۵۰-۵۷)

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف ارائه‌ی الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی و انگیزه‌ی تغییر خشونت خانگی انجام شد. **روش:** این پژوهش از نوع پژوهش‌های کیفی است که با استفاده از روش هرمنوتیک و تحلیل محتوا انجام شده است. منابع تحلیل جامعه کتب و مقالات مربوط به الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی و مجموعه آیات قرآن کریم و آثار طباطبایی، مطهری و جوادی آملی است که تا سال ۱۳۹۸ منتشر شده است. **یافته‌ها:** نتایج پژوهش در بخش کیفی مبتنی بر اصول، فرایند، محتوا و فنون الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی که با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی در چهاربخش ارائه گردید: که شامل (۱. اصول: الف) مقاومت در برابر بازتاب اصلاحی با جهت‌گیری گفتگو و تدبیر، جایز دانستن انتخاب، خودرهبی و مسئولیت‌پذیری، فهم و توکل، ب) درک انگیزه‌ی مراجع با اصل تمایز، چند بعدی بودن، احترام و یادآوری، ج) گوش دادن به مراجع با گوش سپاری و به‌گزینی و همدلی، د) توانمندسازی مراجع با اصل عدل و استوا و اصل توحید، ۲. محتوا حاوی گفتگوی تغییرمدار با تمرکز بر غفلت‌ها، گمانه زنی، مات‌شدگی و خودمحوری و خودپسندی، ۳. فرایند شامل الف) درگیر کردن و تمرکز و فرا خواندن و طرح ریختن با آگاهی و خلوص و عمل، ۴. فنون شامل ایجاد سؤال، استماع، سکوت و جدال احسن، مواجهه، خلاصه کردن، استفاده از تمثیل و قصص، تصویرسازی‌های قرآنی است. **نتیجه:** از آن‌جا که در آیات قرآن کریم و آثار طباطبایی، مطهری و جوادی آملی به اصول انگیزشی و فرایندها و محتوا و روش‌های هستی‌شناسانه‌ی اسلامی در ایجاد انگیزش به ویژه در باب خشونت همراستا با الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی به‌طور کامل پرداخته شده است و این موارد در جهت فرهنگ اسلامی تفاوت‌های هستی‌شناسانه با الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی دارد، بنابراین برای ارائه‌ی الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی تلفیق دو الگو کاربرد الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی را اثر بخش‌تر خواهد کرد.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۳/۱۵ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۷/۲۳

واژه‌های کلیدی: مصاحبه‌ی انگیزشی، هستی‌شناسی اسلامی، انگیزه‌ی تغییر خشونت خانگی

مقدمه

خشونت خانگی افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد (مککلن، کیز، دوگان-دی^۱، ۲۰۱۶). با توجه به تعداد بسیار زیاد زنانی که از خشونت رنج می‌برند و به دلیل پیامدهای منفی خشونت در تعارض زناشویی (نامدارپور، فاتحی زاده، بهرامی، و همکاران، ۱۳۹۷) بر سلامت زنان، خشونت در روابط صمیمانه‌ی همسران از مشکلات کنونی مربوط به سلامت عمومی است (ساکوتا، بایرد، سائیتو و همکاران^۲، ۲۰۱۹؛ کلین، چسوورت، هاولند-مایرز و همکاران^۳، ۲۰۱۹؛ ماری-میشل و کاستالانسکی^۴، ۲۰۱۹؛ مکویبار، وایوز-کیسس، هاتینگ، و همکاران^۵، ۲۰۱۷) و پیامدهای منفی در سلامت فیزیکی و روان‌شناختی قربانیان، فرزندان آن‌ها و به تبع آن جامعه‌ای گسترده تر دارد (گراسیا، لیلو سانتیرسو^۶، ۲۰۲۰؛ مارتین-فرناندز، گراسیا و همکاران^۷، ۲۰۱۹، ۲۰۲۰).

در ایران نیز، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ایران در سال ۱۳۸۷ اعلام کرد که میزان شیوع خشونت خانگی علیه زنان در یک بررسی انجام شده در ایران، حدود ۶۵ درصد بوده است (کلانی، پور موحد، دهقانی، ۱۳۸۸). این میزان بالای شیوع خشونت خانگی و آسیب‌های ناشی از اهمیت پیشگیری از پدیده‌ی خشونت خانگی را برجسته می‌کند و توجه به عوامل زمینه ساز خشونت خانگی را ضروری می‌سازد. راهبردهای مداخله و پیشگیری، با فرض اهمیت و پیچیدگی ماهیت خشونت در روابط صمیمی همسران^۸ باید در سطوح مختلف مدنظر قرار گیرند (گراسیا، لیلو سانتیرسو، ۲۰۲۰). درک چرایی درگیر شدن افراد، یعنی انگیزه‌ی افراد، در خشونت خانگی

1. McClennen, J. C., Keys, A. M., Dugan-Day, M. L.

2. Sapkota, D., Baird, K., Saito, A., Anderson, D.

3. Klein, L.B., Chesworth, B. R., Howland-Myers, J. R., Rizo, C.F., Macy, R. J.

4. Marie-Mitchell A., Kostolansky R. A.

5. Maquibar, A., Vives-Cases, C., Hurtig, V-K., Goicolea, I.

6. Gracia, E., Lila, M., & Santirso, F. A.

7. Martín-Fernández, M., Gracia, E., & Lila, M.

8. intimate partner violence.

برای پیشگیری از خشونت ضروری است (کجباف، مولوی، شیرازی، ۱۳۸۲). انگیزه برای تغییر (خشونت) به دغدغه‌های فرد یا گرایش فرد به نیاز به تغییر، اهداف و مقاصدش، نیاز به پذیرش مسئولیت و قبول تعهد به تغییر، حفظ تغییر رفتار و داشتن انگیزش کافی برای تغییر (خشونت) اشاره می‌کند (دیکلننته، نیدکر، بلک^۱، ۲۰۰۸). انگیزه مراجع یکی از مهم‌ترین متغیرها در درمان است و درمانگران می‌توانند تأثیر زیادی بر کاهش یا افزایش، انگیزه مراجع داشته باشند. بنابراین تطبیق رفتار درمانگر با میزان انگیزه مراجع، یکی از مهم‌ترین وظایف هر رویکرد درمانی است (اسپرنکل، دیویس، لبو^۲، ۲۰۰۹). یکی از رویکردهای درمانی که به این امر می‌پردازد مصاحبه‌ی انگیزشی میلر و رولنیک^۳ (۲۰۰۲) است. مصاحبه‌ی انگیزشی رویکردی است که می‌تواند به مددکاران اجتماعی و متخصصان بالینی دیگر کمک کند تا رفتارهای قربانیان را از مضر به سودمند تغییر دهند (وهاب^۴، ۲۰۰۵). تمرکز مصاحبه‌ی انگیزشی یافتن و حل کردن تردید، ارتقاء درک مراجع از اهمیت تغییر رفتار و حمایت از آن‌ها برای ایجاد تغییر است (لی، چن، یان و همکاران^۵، ۲۰۲۰). نتایج تحقیق نشان می‌دهد که مصاحبه‌ی انگیزشی در کمک به افراد دیگر به منظور ایجاد (انگیزه) تغییرات مهم در رفتارشان همچون بهبودی در دیدگاه نسبت به افسردگی، خودکارآمدی افسردگی و رفتارهای خودمدیریتی افسردگی (وهاب، تریمبل، مجیبا، و همکاران^۶، ۲۰۱۴) انگیزه و کاهش نشانگان افسردگی، آمادگی و انگیزه‌ی تغییر در روابط خشونت‌آمیز در زنان مؤثر بوده است (سافتلاس، هارلند، والیس، و همکاران^۷، ۲۰۱۴) اما در تحقیق سافتلاس و همکاران (۲۰۱۴) به بعد فرهنگی توجه نشده است که در عدم معناداری آماری نتایج

1. DiClemente, C. C., Nidecker, M., & Bellack, A. S.

2. Sprenkle, D. H., Davis, S. D., Lebow, J.

3. Miller, W. R., & Rollnick, S.

4. Wahab, S.

5. Li, z., Chen, Q., Yan, J., Liang, W., Wong, W. C. W.

6. Wahab, s., Trimble, J., Mejia, A., Mitchell, S. R. Thomas, M. J., Timmons, V., Waters, A. S., Ravmaker, W. D., Nicolaidis, ch.

7. Saftlas, A. F., Harland, A. B., Cavanaugh, J., Dickey, P., Peek- Asa, C.

درمان مؤثر بوده است. نتیجه‌ی تحقیق سلیمانی، بریت، والاس-بل^۱ (۲۰۱۸) نشان داد که الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی در افزایش انگیزش زنان و مردان در درگیر شدن برای درمان خشونت خانگی مؤثر بوده است. با فرض این که فقدان انگیزه بزرگترین مانع در درمان افراد خشونت‌گر فیزیکی است (گانلی^۲، ۱۹۸۷)، و همچنین با فرض وجود میزان مصاحبه‌ی انگیزشی مستند موفقیت آمیز در جوامع دیگر، کاربرد مصاحبه‌ی انگیزشی در درمان کتک‌زنندگان و کتک‌خورندگان گام منطقی بعدی است (مورفی و بکستر^۳، ۱۹۹۷). آن‌چه نتایج تحقیقات در الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی را متفاوت می‌کند توجه یا عدم توجه به بعد فرهنگی در مداخله است که با توجه پیشنهادات پژوهشی پژوهشگران از عوامل مؤثر در معنادار بودن نتایج تحقیق وهاب و همکاران (۲۰۱۴) و معنادار نبودن نتایج تحقیق سافتلاس و همکاران (۲۰۱۴) توجه به بعد فرهنگ در مداخلات وهاب و همکاران بود.

فرهنگ از منظر استاد مطهری، در یک معنای خاص، به معنای اندوخته‌های معنوی جامعه است و نسبت با اسلام، که دینی فرهنگ ساز است، ذیل دین قرار می‌گیرد. اما فرهنگ در یک معنای عام، به عنوان بعد معنوی تمدن و با رویکردی انسان‌شناسانه، مجموعه اندوخته‌های معنوی یک ملت و جامعه است که دارای تعاملی دوسویه با دین است (یعقوبیان، ۱۳۹۴) و فرهنگ ایرانی نیز با دین اسلام دارای چنین تعامل دوسویه‌ای است. دین اسلام در جامعه‌ی ایران فرهنگ ایرانی و هستی‌شناسی اکثریت جامعه را تحت تأثیر قرار داده است.

هستی‌شناسی یا فلسفه فرد در زندگی چهارچوبی به باورهای فرد می‌دهد که وی را به سمت رفتارهای خاصی هدایت می‌کند. تفاوت‌های فرهنگی می‌تواند بر هستی‌شناسی افراد تأثیر بگذارد. برای مثال، به گفته‌ی هاچ و ندیر^۴ (۲۰۰۸) در تعاملات و

-
1. Soleymani, S., Britt, E., Wallace- Bell, M.
  2. Ganley, A. L.
  3. Murphy, C. M., & Baxter, V. A.
  4. Hodge, D. R., & Nadir, A.

گفتگوهای فردی که در جوامع غربی زندگی می‌کنند نسبت به افرادی که در جوامع شرقی زندگی می‌کنند، خصوصاً مسلمانان، بیش از حد هستی‌شناسی فرد‌گرا^۱ وجود دارد که خود من محور را شکل می‌دهد (رضاپور، ۱۳۹۲). اما هستی‌شناسی اسلامی ماهیتی منحصر به فرد دارد و می‌تواند انسان را به کمال دنیوی و اخروی هدایت کند (اسمعیلی، ۱۳۸۹). براین اساس تفاوت الگوهای غربی همچون مصاحبه‌ی انگیزشی و هستی‌شناسی اسلامی در گفتگوهای درونی برای انگیزه‌ی رفتاری یا انگیزه‌ی تغییر رفتار است که سبب شناسی مشکلات رفتاری همچون خشونت است. در الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی توجه به خواسته‌ها و آرزوهای فرد در انگیزش رفتاری همچون خشم و صرفاً بعد مادی و من خود محور در نظر گرفته می‌شود اما الگوی هستی‌شناسی اسلامی مشکلات رفتاری همچون خشم را نتیجه غفلت‌ها از خود (جوادی آملی، ۱۳۸۹ ح) از نشانه (جوادی آملی، ۱۳۷۲)، از پیوستگی عالم (جوادی آملی، ۱۳۸۹)، گمانه زنی (مکارم شیرازی، ۱۳۷۷)، خود محوری و مات شدگی (جوادی آملی، ۱۳۸۹ س) می‌داند. در هستی‌شناسی اسلامی برای تغییر انگیزه‌ی خشونت به توجه به این نوع غفلت‌ها و کنترل خشونت و بخشش توصیه شده است: "و خشم خود را فرو می‌برند و از خطای مردم در می‌گذرند و خدا نیکوکاران را دوست دارد" (آل عمران، ۱۳۴)، "عفو کنند و چشم پپوشند آیا دوست نمی‌دارید خداوند شما را ببخشد" (نور، ۲۲). این نوع دیدگاه می‌تواند در انگیزه‌ی تغییر رفتار خشونت‌آمیز مؤثر باشد. پس مذهب می‌تواند از طریق برقراری نظم اخلاقی، آثار بحران‌های شدید زندگی همچون خشونت را تعدیل کند (اسمیت^۲، ۲۰۰۳). این نوع دیدگاه به هستی و انگیزش بنیادی برای تلفیق دو الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی و هستی‌شناسی اسلامی فراهم می‌سازد و تحقیقات در ایران، که رابطه‌ی منفی معنادار بین خشونت خانگی و هستی‌شناسی اسلامی را برجسته می‌کند (ویردیان، ۱۳۹۰؛ محمدی یگانه، ۱۳۹۲)، نیز تلفیق دو الگورا ضروری می‌سازد.

1. individualistic.
2. Smith, C.

از یک سو، اثرات زیانبار خشونت خانگی در جامعه‌ی ایرانی بر زنان در بعد روانی و اجتماعی (زمانی مقدم، حسنوندی، ۱۳۹۸؛ پورنقاش تهرانی، قلندرزاده، فراهانی، صابری، پاشایی، ۱۳۹۷)، در بعد جسمانی (آشوری، معظمی، ۱۳۸۰) و همچنین در بعد خانواده به ویژه بر ادامه‌ی خشونت توسط فرزندان خانواده‌های خشونت‌گر (رفاهی، داستان، اشرفی، ۱۳۹۹). و از سوی دیگر، رابطه‌ی منفی و معنادار بین خشونت خانگی و عقاید مذهبی، ارائه‌ی الگویی که انگیزه‌ی تغییر خشونت را با توجه به فرهنگ جامعه‌ی ایرانی اسلامی افزایش دهد ضروری می‌سازد.

پس با توجه گفته‌ی یعقوبیان (۱۳۹۴) در رابطه‌ی دو سویه فرهنگ و دین و حاکم بودن اسلام در فرهنگ ایران و با توجه به تحقیقات فوق در ایران در راستای نگرش‌ها یا هستی‌شناسی اسلامی که در کاهش انگیزه یا رفتار خشونت‌آمیز تأثیر داشته است جهت دهی رویکرد مصاحبه‌ی انگیزشی به سمت هستی‌شناسی اسلامی ضروری است کاستی‌های نگاه هستی‌شناسانه‌ی پست مدرنیسم در الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی واقع‌گرا با محوریت انسان و کاستی‌های دیدگاه ایده‌آلیسم، دیدگاه بینابینی اسلام به واقع‌گرایی و ایده‌آلیسم (رضاپور ۱۳۹۲) را ضروری می‌سازد و باعث می‌شود انگیزه‌ی تغییر خشونت، در موضوعی همچون خشونت که گستردگی آسیب‌های آن در خانواده ایرانی مشهود است، با توجه به فطرت‌گرایی و اراده تشریحی و حجت عقل و وحی با میزان بیشتری ایجاد شود. نوده‌ئی (۱۳۹۵) با طراحی الگوی انگیزش مبتنی بر انسان‌شناسی فطری و با تغییر در الگوی انگیزش زوجین بر اساس الگوی طراحی شده میزان صبر در تعارضات زوجین را افزایش دادند اما این الگو بر اساس الگوی مستند بنیادی همچون مصاحبه‌ی انگیزشی که تحقیقات علمی پژوهشی بر آن انجام شده باشد طراحی نشده است. مقاله‌ی احمدی، حب نقی، سرشار (۱۳۹۶) راهبردهای فرهنگ ایرانی و اسلامی در پیشگیری و کنترل خشونت خانگی را بررسی کرده است اما پروتکل درمانی در این زمینه ارائه نکرده است. شریعتمدار (۱۳۹۶) به طراحی الگوی اخلاقی خانواده امن و

عاری از خشونت علیه زنان مبنی بر نظرات نراقی پرداخت اما قالب الگو، الگوی فرانظری پروچاسکا است و الگوی فرانظری پروچاسکا طبق تحقیق خاو، هاردستی^۱ (۲۰۰۷) در درمان و روند تغییر زنان قربانی خشونت خانگی بریک نمودار مستقیم نیست. علاوه بر این، اعتباریابی این الگو بر کاهش انگیزه‌ی خشونت خانگی انجام نشده است. اسمعیل طلائی، برجعلی، شریعتمدار و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی کیفی به تبیین آموزه‌های قرآنی جهت مدیریت روابط زوجی منجمله تعارضات زوجی پرداختند اما ب به انگیزش اشاره نکرده‌اند. محقق به طراحی الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی و تغییر انگیزه‌ی خشونت در روابط صمیمی همسران پرداخته است. هدف از این تحقیق تعیین ویژگی‌های اصولی، فرایندی، محتوایی و فنی الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی است که می‌تواند در افزایش انگیزه‌ی تغییر خشونت کارآمد باشد

روش

تحقیق حاضر از جمله طرح‌های پژوهشی است که به صورت کیفی و از طریق تحلیل محتوی و روش هرمنوتیک صورت گرفته است.

برای ارائه (استخراج) الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی از روش هرمنوتیک استفاده شد که براساس تحلیل محتوا صورت می‌گیرد. ابتدا براساس محتوای الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی براساس مدل فرانظری در مینا، محتوا، فرایند و فنون به تحلیل محتوای اصول هستی‌شناسی اسلامی پرداخته شد. الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی در بخش بعدی با رویکردی پراگماتیسم برای تلفیق در چهار مرحله براساس دیدگاه هرمنوتیک در ادغام افق‌ها شکل گرفت: ۱. شناخت فهم و پیش فهم‌های خود از موضوع یعنی

1. Khaw, L., & Hardesty, J. L.

مطالعات پیشین محقق در باب انگیزش و مصاحبه‌ی انگیزشی و بررسی افق مؤلفین در موضوعات و کلمات مرتبط با انگیزش و انگیزه‌ی خشونت در آثار مربوط به طباطبایی، مطهری و جواد آملی و آثار فارسی و انگلیسی مربوط به الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی پرداخت. ۲. مطالعه‌ی عمیق متون دو الگو، مصاحبه‌ی انگیزشی و هستی‌شناسی اسلامی، براساس روش هرمنوتیک. ۳. برای فهم بیشتر و آزمون دیدگاه‌های خویش رویکرد تحقیق و تفاسیر موجود و در نهایت ۴. امتزاج افق‌ها، یعنی در نهایت محقق در مرحله‌ی امتزاج افق‌ها پس از مقایسه مفاهیم به دست آمده با روش هرمنوتیک و تحلیل و بررسی آن و کشف روابط میان این مفاهیم الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی را طراحی و ارائه کرد.

جامعه‌ای که تحقیق بر روی آن انجام شد شامل نرم افزار جامع تفاسیر نور و نسخه الکترونیکی مجموعه ۲۴ جلدی فرهنگ قرآن و مجموعه ۹ جلدی دائرة المعارف قرآن و نیز نرم افزارهای اسراء (نسخه الکترونیکی مجموعه آثار استاد جواد آملی) و نسخه الکترونیکی مجموعه آثار مطهری و نسخه الکترونیکی تفسیر المیزان در نرم افزار جامع تفاسیر تا سال ۱۳۹۸ است و همچنین منابع لاتین مربوط به مصاحبه‌ی انگیزشی است که تا سال ۲۰۲۰ منتشر شده است، مورد استفاده قرار گرفت.

محقق در نمونه‌گیری در ابتدا از کتاب قرآن کریم و همه‌ی آثار مربوط به جواد آملی، علامه طباطبایی و مطهری آثاری که در باب انگیزه‌های انسان به ویژه خشونت و ابعاد وجودی انسان و صفات انسانی که زمینه ساز انگیزه‌های انسانی است به صورت هدفمند انتخاب شدند. همچنین از کتب و مقالات مربوط به مصاحبه‌ی انگیزشی آثاری که در باب انگیزه‌ی خشونت خانگی است به صورت هدفمند انتخاب شدند. در بخش کیفی از روش نمونه‌گیری نظری استفاده شد.

در جمع‌آوری داده‌ها، از طریق نرم افزار جامع تفاسیر نور و نسخه الکترونیکی مجموعه ۲۴ جلدی فرهنگ قرآن و مجموعه ۹ جلدی دائرة المعارف قرآن، و با بهره‌گیری

از نرم افزارهای اسراء (نسخه الکترونیکی مجموعه آثار استاد جوادی آملی) و نسخه الکترونیکی مجموعه آثار مطهری و نسخه الکترونیک تفسیرالمیزان در نرم افزار جامع تفاسیر نور، مباحث مرتبط با انگیزش و مبانی آن استخراج شد و همچنین با استفاده کتب و مقالات مربوط به الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی مباحث مربوط به انگیزه‌ی تغییر استخراج شد و با تفکر و تدبیر و طبقه بندی مباحث و کشف ارتباط میان مفاهیم، به تحلیل و بررسی آن‌ها در این پژوهش پرداخته شد.

برای تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از آثار از روش هرمنوتیک براساس تحلیل محتوی استفاده شد یعنی با تفسیر و تأویل متن، معنی و مفهوم نهفته در متن کشف شد. در واقع محقق با در نظر گرفتن افق روان‌شناسی و مفاهیمی که در حوزه انگیزش مطرح شده است و با مطالعه و بررسی افق مفسرین که در حوزه‌ی انگیزش در انسان از منظر اسلامی و روان‌شناختی مطرح شده است و با کنار هم قراردادن تشابهات و تمایزات این مفاهیم و کشف ارتباط میان مفاهیم به تولید مفاهیم فنی و تخصصی و ارائه الگوی تلفیقی از مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری اسلامی پرداخت. در این تحقیق پس از تحلیل محتوی براساس روش هرمنوتیک به تبیین افق‌ها به شرح زیر پرداخته شد: ۱. افق مصاحبه‌ی انگیزشی (به عنوان مؤلف) ۲. افق هستی‌شناسی اسلامی (به عنوان مؤلف) و ۳. افق پژوهشگر (به عنوان مفسر).

پس روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی این تحقیق تفسیر معنای نتایج یعنی معنای افق‌های مؤلفین (الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی و الگوی هستی‌شناسی اسلامی) است. از آنجا که روش تحقیق بخش کیفی این پژوهش هرمنوتیک براساس تحلیل محتوا است، با تفسیر و تأویل متن تجزیه و تحلیل انجام می‌شود و به این وسیله معنی و مفهوم نهفته در آن کشف می‌شود و افق پژوهشگر ارائه می‌شود. فرایند تفسیر و تأویل همان چرخش هرمنوتیکی است.

یافته‌ها

سؤال‌های این پژوهش این است که الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی چه ویژگی‌هایی (مبنایی، محتوایی، فرایندی، فنونی) دارد؟

اصول (مبنای) الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی نیز نوع برای ارتباط با مراجع اصولی را در نظر می‌گیرد که، به منظور ارائه‌ی الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی، با اصول هستی‌شناسی اسلامی جهت‌گیری می‌شود.

۱. مقاومت مراجع در برابر بازتاب اصلاحی: در بازتاب اصلاحی تمایل فعالانه به حل مشکل مراجع وجود دارد و این نوع تمایل بر اساس الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی گفتگوی مقاومت مدار (میلر، مایرز، ارمه‌این، و رولنیک^۱، ۲۰۰۶) را برمی‌انگیزد. و با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی با این اصول تلفیق می‌شود: الف) اصل گفتگو و تدبیر: خداوند در سوره‌ی نمل ایمان آوردن بلقیس را ناشی از یک سلسله‌ی مناظره و گفتگو با سلیمان، می‌داند (نمل، ۴۳-۴۴). در این گفتگو، اصیل‌ترین راه ترابط، ترابط فکری است (جوادی آملی، ۱۳۸۹ الف، ب). اصل جایز دانستن انتخاب: «ما راه را به بشر نمودیم. این دیگر به خود او بستگی دارد که شاکر باشد یا کافر» (جوادی آملی، ۱۳۸۳ ج). اصل اهمیت دادن به خودرهبی و مسئولیت‌پذیری انسان: بلکه انسان خود بر (نیک و بد) خویش به خوبی بیناست» (قیامه، ۱۴). د) ارزش قائل شدن به قدرت فهم انسان‌ها با اصل بیان اجمالی: قرآن کریم در بیان مسائل علمی و طبیعی (به منظور تعلیم و تزکیه نفوس) به ذکر ضوابط و اصول بسنده می‌کند و تحلیل و استنباط از آن‌ها برعهده‌ی احساس و تجربه و تعقل بشری واگذار می‌شود (جوادی آملی، ۱۳۷۲). ذ) اصل توکل: ما به تورو می‌دهیم

1. Miller, W. R., & Moyers, T.B., Amrhein, P., & Rollnick, S.

۲. ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾، (سوره انسان، آیه ۳).

طه، آیه ۱۳۲). پس ما تلاش خود را با توکل به خدا انجام می‌دهیم (هاج، ندیر، ۲۰۰۸).

۲. درک انگیزه‌ی مراجع: ما به مراجع انگیزه نمی‌دهیم یا در او انگیزه ایجاد نمی‌کنیم بلکه انگیزه‌ای که درون اوست را می‌یابیم و به او کمک می‌کنیم آن را بشناسد (روزنگرن، ترجمه، تمنایی فرد، ۱۳۹۲). برای کمک به او برای شناختن انگیزه اش برای او ایجاد تفاوت می‌کنیم (اسپرنکل، دیویس، لبو، ۲۰۰۹) تا او را متوجه فاصله‌ی بین آن چه می‌خواهد باشد و آن چه در شرایط فعلی است، شود. که با توجه به اصول هستی‌شناسی اسلامی تلفیق و جهت دهی می‌شود: الف) اصل تمایز: به تفاوت و گوناگونی انسان‌ها اشاره می‌کند (جوادی آملی، ۱۳۸۹. ب). ب) اصل چند بعدی بودن انسان: انسان در میان موجودات دیگریک شخصیت مرکب است (مطهری، ۱۳۸۹. ج) اصل احترام:: انسان حق «أف» گفتن به برادر مؤمن خود را ندارد (انعام، ۱۰۸، لقمان، ۱۵، انعام، ۱۵۱، نساء، ۱۴۸ و نور، ۲۳) (جوادی آملی، ۱۳۸۶، ص ۴۷). د) اصل یادآوری: آن چه مربوط به فطرت است این است که از درون مراجع می‌آید یعنی کسی به او نمی‌دهد یا در او ایجاد نمی‌کند بلکه باید به او کمک شود آن چه درون اوست بیابد و آن را بشناسد (مدثر، ۵۴، غاشیه، ۲۱).

۳. گوش دادن به مراجع. باید فضایی برای مراجعان ایجاد کنیم که در آن با احساس امنیت تعارض‌های خود را بررسی کنند. ما این موقعیت را با همدلی ایجاد کرده و این احساس را به مراجع منتقل می‌کنیم (روزنگرن، ترجمه، تمنایی فرد، ۱۳۹۲) که با اصول هستی‌شناسی اسلامی جهت دهی می‌شود: الف) اصل گوش سپاری و به‌گزینی (زمر، ۱۷ و ۱۸): برای این‌که انسان به‌واقع برسد، باید نظرات دیگران را بشنود و سپس نظر احسن را در میان آن نظرات انتخاب کند (جوادی آملی، ۱۳۸۷، ص ۲۰۴). ب) اصل همدلی: (سوره انسان، آیه ۸). ارتباط دو انسان، تنها با دانستن زبان یکدیگر مقدور نمی‌گردد؛ بلکه علاوه بر آن، لازم است که از فکر و مکتب و عقیده او نیز با خبر بود (جوادی آملی، ۱۳۸۹ الف).

۴. توانمندسازی مراجع. از یک سواعتقاد به خودکارآمدی مراجع (میلر، رولنیک، ۲۰۰۲) از سوی دیگر به گفته‌ی دیکلمنته^۱، ۲۰۰۳، اعتقاد به این که مراجعان برای تغییر باید به طور فعال درگیر فرایند تغییر شوند در ایجاد نگرش توانایی انجام، یعنی در درگیر کردن مراجع برای تغییر می‌تواند مؤثر باشد. در جهت گیری هستی‌شناسی اسلامی تلفیق با اصولی وجود دارد که بر توانمندی انسان در تغییر تأکید می‌کند و با نگاه رشد‌گرایانه به انسان امید برای رشد را ایجاد می‌کند که این نوع نگاه در رابطه‌ی حسنه تأثیرگذار است: الف) اصل عدل و استوا؛ هر موجود و پدیده‌ای به جای خود نشسته و مشغول انجام وظیفه‌ای متناسب با وضع خود است و امکان بهره‌گیری بالقوه یا بالفعل نیازهای خود را دارد (جوادی آملی، ۱۳۸۸، ص ۳۹). ب) اصل توحید: اسلام، زندگی اجتماعی استوار بر اصل توحید را عامل سعادت و پیشرفت می‌خواند (جوادی آملی، ۱۳۸۹، پ، ص ۲۸۷). گرایش‌های فطری مبتنی بر جهان بینی توحیدی می‌تواند در ایجاد صبر و بردباری نقش عمده‌ای داشته باشد.

فرایندهای تغییر الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی

مصاحبه‌ی انگیزشی در چهار فرایند سازمان دهی می‌شود (میلر و رولنیک^۲، ۲۰۱۳) که با هستی‌شناسی اسلامی تلفیق می‌شود:

۱. درگیر کردن^۳ در مصاحبه‌ی انگیزشی فرایند ارتباط با مراجع و درک وضعیت دشوار مراجع است. چرا فرد تغییر می‌یابد یا تغییر نمی‌یابد و در این راه چه چیزی کسب می‌کند؟ متعهد کردن فرایند برقراری اتحاد درمانی، است (نار، سافرن^۴، ۲۰۱۷). که در جهت‌گیری با هستی‌شناسی اسلامی با سیرو تأمل و آگاهی با دو نوع تأمل انجام می‌شود: الف. تأمل و هوشیاری درونی^۵ (جوادی آملی، ۱۳۸۴، ص ۴۹). ب. تأمل در هدف زندگی: سؤال من

1. DiClemente, C. C.
2. Miller, W. R., & Rollnick, S.
3. engaging.
4. Naar, S., Safren, S. A.

۵. (سوره روم، آیه ۸).

کیستم مربوط به تأمل درونی است. (جوادی آملی، ۱۳۸۳).

۲. تمرکزکردن^۱ فرایندی است که به آن وسیله درمان‌گر و مراجع در هدف و جهت گفتگو شفاف می‌شوند و فرایند مشارکتی تعیین حوزه‌ی گفتگو در اهداف و تکالیف و همچنین افکار، احساسات، و دغدغه‌ها است (نار، سافرن، ۲۰۱۷). و برای تلفیق با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی با (۱) قیام درونی فرایند مبتنی بر آگاهی و پذیرش مسئولیت و ایجاد تغییر که انسان گاهی به مرحله‌ای می‌رسد که خود علیه خود پیا می‌خیزد، از خود مطالبه حقوق می‌کند (مطهری، ۱۳۹۰، ج). در این فرایند سه نوع انگیزه و گرایش تأثیرگذار است: امید به رحمت: (کهف/۵۸، فاطر، ۲)، انگیزه‌ی کمال: (حجرات، ۷)، طلب آموزش و اعتراف (اعراف/۲۲، انبیاء، ۸۷ و ۸۸). و با (۲) شکر و کفر: (سوره انسان، ۳، مریم/۷۶).

۳. فراخواندن^۲ فرایند استخراج کلمات خود مراجع درباره‌ی تغییر است چنان که مراجع خودش برای تغییر مباحثه کند نه این که درمان‌گر این کار را برای مراجع انجام دهد (نار، سافرن، ۲۰۱۷) و با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی با انتخاب (انفال، ۵۳) و در دعای کمیل با خود اظهاری انجام می‌شود (جوادی آملی، ۱۳۸۹، ص ۱۰۳).

۴. طرح ریختن: اگر تردید و دودلی تعادل بین تغییر و حفظ وضع موجود است، طرح ریختن^۳ وقتی انجام رخ می‌دهد که تعادل به سمت رفتن به سوی تغییر آغاز شود (نار، سافرن، ۲۰۱۷). میلر و رولنیک (۲۰۱۳)، فرایند ریختن طرح‌های تغییر، اجرا و حفظ تغییر در فرایند تغییر را استنتاج کردند که با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی برای ریختن طرح بر این موارد تاکید می‌شود: عمل مبتنی بر آگاهی و خلوص: ای کمیل هیچ حرکتی نیست، مگر آن که در آن به شناخت نیازمندی (مجلسی، ۱۴۰۳). آگاهی از هماهنگی یا عدم هماهنگی رفتار انتخاب شده با فطرت و فراتر رفتن از بعد حیوانی که لازمه‌ی

1. focusing.
2. evoking.
3. planning.

انتخاب صحیح رفتار است و در این انتخاب خلوص نیز بسیار با اهمیت است: (حجر، ۳۹ و ۴۰، غافر، ۱۴) و در نهایت، تغییر واقعی زمانی رخ می‌دهد که توام با عمل باشد؛ یعنی آنچه در بعد شناختی به اثبات می‌رسد، با عمل و اجرایی کردنش بروز پیدا کند (جوادی آملی، ۱۳۹۴، ص ۷۳).

محتوای درمان الگو

در محتوای درمان توجه به حوزه‌ی آسیب ضروری است. یکی از اصولی که در مصاحبه‌ی انگیزشی بر آن تأکید شده است عدم استفاده از بازخورد اصلاحی است زیرا گفتگوی مقاومت مدار را برمی‌انگیزد و این نوع گفتگو ناشی از عدم آمادگی یا عدم انگیزه‌ی مراجع برای تغییر است. پس آسیب می‌تواند در حوزه‌ی بی‌انگیزگی برای تغییر باشد. لذا محتوای درمان برای ایجاد انگیزه‌ی تغییر باید گفتگویی تغییرمدار باشد تا مانعی برای ایجاد گفتگویی مقاومت مدار ایجاد کند (روزنگرن، ترجمه، تمنایی فرد، ۱۳۹۲). در هستی‌شناسی اسلامی انحراف از خود فطری می‌تواند زمینه ساز آسیب باشد. حرکت برخلاف فطرت، بر اساس انسان‌شناسی فطری علت اصلی مشکلات روحی و روانی است. پس به ابعادی از آسیب‌شناسی اشاره خواهیم کرد: **غفلت از خود: (اعراف ۱۷۹)** هرچه انسان به بیرون از خود فکر کند، از خود غافل می‌ماند و هرچه به تن پردازد، از انسانیت خود دور می‌ماند (جوادی آملی، ۱۳۸۹، ث). **غفلت از نشانه: انسان ضالّ و گمراه** که در رهن ماده قرار گرفته و نعمت هدایت از کف او رخت بر بسته است (جوادی آملی، ۱۳۷۲، ص ۱۵). **غفلت از پیوستگی عالم: احساس پوچی، یا اندوه و گرفتگی یا هراس و ناامیدی ناشی از نگرش مادی به انسان، جهان و پیوند میان انسان و جهان** است (جوادی آملی، ۱۳۸۹، ج، ص ۵۸۸). **گمانه زنی: تکیه بر گمان و ظن از علل انحراف آدمی است.** در قرآن کریم برای این امر اشاره شده است: (یونس، ۳۶). **خودمحوری و مات شدگی** (جوادی آملی، ۱۳۸۹، ج، ص ۴۴۰) که در قرآن کریم نیز از به خودپسندی و تکبر که از موانع خودشکوفایی است اشاره شده است (اعراف، ۱۲، غافر، ۵۶).

فنون الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی

فنون مطرح شده در مصاحبه‌ی انگیزشی (روزنگرن، ترجمه، تمنایی فرد، ۱۳۹۲؛ میلر، رولنیک، ۲۰۰۲) با فنون مطرح شده در متون اسلامی جهت‌گیری می‌شود: پرسیدن سؤالات باز پاسخ^۱ با فنون اسلامی جلب توجه و ایجاد سؤال یعنی برهم زدن عمدی نظم است برای جلب توجه مخاطب و ایجاد سؤال در ذهن او^۲ (جوادی آملی، ۱۳۷۲). تأیید کردن^۳ با ترغیب و امید بخشی (یوسف، ۸۳)، بیان اظهارات انعکاسی^۴ و گوش دادن با استماع (زمر، ۱۷-۱۸) (جوادی آملی، ۱۳۸۷) و سکوت و جدال احسن که حقیقت طلبی انسان در مسیر رشد و تعالی خویش است (نوده ئی، ۱۳۹۵) و در قالب اظهارات انعکاسی می‌تواند انجام شود. خلاصه کردن^۵ با مواجهه (سوره‌ی یونس، آیه‌ی ۲۲ و ۲۳) و استفهام که به نظم فکری کمک می‌کند (نوده ئی، ۱۳۹۵) آگاهی دادن^۶ با تبشیر و انذار (هود، ۱۰۱) و روشن سازی و بیان به شیوه‌ی خاص و خارج از نظم رایج^۷ (جوادی آملی، ۱۳۷۲) و نصیحت کردن و ارائه‌ی الگوبا تمثیل و قصص (جوادی آملی، ۱۳۷۲) و تصویر سازی و تجسم که از جنس تنزل معقولات به محسوسات است (نوده ئی، ۱۳۹۵) و غایت انگاری است که موجب انتخاب آگاهانه و چشم انداز روشن تراز حرکت خواهد شد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی در پژوهش حاضر، تدوین الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی در انگیزه‌ی تغییر خشونت خانگی است. برای

1. open- ended questions.

۲. (سوره ابراهیم، آیه ۷).

3. affirmation.

4. reflective statements.

5. summarizing.

6. informing.

۷. (سوره انعام، آیه ۷۵).

تدوین این الگوی مشاوره‌ای در گام نخست به بررسی دیدگاه‌های نظری و مبنایی الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی و هستی‌شناسی اسلامی پرداختیم تا بتوانیم درک درستی از انگیزه و ویژگی‌های آن و نقش آن‌ها در خشونت از دیدگاه آیات قرآن کریم و براساس شرح و تفسیر آن در مجموعه آثار طباطبایی، جوادی آملی و نیز مجموعه آثار مطهری و منابع مربوط به الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی دست یابیم. سپس براساس نتایج به دست آمده از تحلیل و بررسی این دیدگاه‌های نظری با روش هرمنوتیک و رویکرد پراگماتیسم به تلفیق الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی و هستی‌شناسی اسلامی در انگیزه‌ی تغییر خشونت خانگی در قالب اصول، محتوا، فرآیند و فنون پرداختیم.

یافته‌های این الگو همسو با الگوی انگیزش مبتنی بر انسان‌شناسی فطری (نوده ئی، ۱۳۹۵) است، اما با تغییر در الگوی انگیزش زوجین براساس الگوی طراحی شده میزان صبر در تعارضات زوجین را افزایش دادند. و همچنین همسو با الگوی اخلاقی خانواده امن و عاری از خشونت علیه زنان مبنی بر نظرات نراقی است (شریعتمدار، ۱۳۹۶)، اما قالب الگو، الگوی فرانظری پروچاسکا با این اشکال همراه است که در درمان و روند تغییر زنان قربانی خشونت خانگی بریک نمودار مستقیم نیست و اعتباریابی این الگو بر کاهش انگیزه‌ی خشونت خانگی انجام نشده است. مقاله‌ی احمدی، حب نقی، سرشار (۱۳۹۶) راهبردهای فرهنگ ایرانی و اسلامی در پیشگیری و کنترل خشونت خانگی را بررسی کرده است اما پروتکل درمانی در این زمینه ارائه نکرده است.

مبانی هستی‌شناسی یکی از مبانی در لایه‌ی عمقی است. هستی‌شناسی مبتنی بر اسلام و آموزه‌های دینی به دلیل توجه به ابعاد معنوی انسان از هستی‌شناسی الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی که برای ایجاد انگیزش بر بعد مادی تمرکز می‌کند متفاوت است. از این رو، برای ایجاد انگیزه‌ی تغییر خشونت در این الگوی تلفیقی در اصول و فرآیند و محتوا و فنون علاوه بر بعد مادی بر ابعاد معنوی نیز تأکید می‌شود.

اصول الگو ۱) مقاومت در برابر بازتاب اصلاحی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی:

در مقایسه‌ی دو الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی و هستی‌شناسی اسلامی می‌توان اشاره کرد براین که اصل خودکنترلی و تغییر همراستا با اصل اول مصاحبه‌ی انگیزشی، مقاومت در برابر بازتاب اصلاحی، است. نکته‌ی مشترک در هر دو اصل این است که نباید به صورت فعالانه مشکل فرد دیگر را حل کرد زیرا موجب مقاومت در فرد می‌شود. اما در الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی می‌توان به فرد کمک کرد با حجت عقل و فطرت از درون و حجت وحی و نبوت پیامبران (علیهم‌السلام) از بیرون، مسیری را بیابد که او را به غایت مطلوب می‌رساند و در این راستا با بیان اجمالی و تشویق مراجع به تفکر و تدبیر در گفته‌های خود به منظور خود رهبری و همچنین با اصل توکل می‌توان به این هدف رسید. ۲) درک انگیزه‌ی مراجع با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی: در مقایسه‌ی دو الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی و هستی‌شناسی اسلامی می‌توان گفت که طبق الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی ما به مراجع انگیزه نمی‌دهیم یا در او انگیزه ایجاد نمی‌کنیم بلکه انگیزه‌ای که درون اوست را می‌یابیم. برای کمک به او برای شناختن انگیزه اش برای او ایجاد تفاوت می‌کنیم و این اصل در الگوی هستی‌شناسی اسلامی نیز وجود دارد. در الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی مشاور فعالانه به دنبال اطلاعاتی در مورد اهداف، باورها و آرزوهای خود فرد است تا او را متوجه فاصله‌ی بین آن چه می‌خواهد باشد و آن چه در شرایط فعلی است، نماید. اما در الگوی هستی‌شناسی اسلامی برای ایجاد تفاوت در فرد، با توجه به برجسته بودن بعد فطری علاوه بر بعد طبیعی در انسان، جلب توجه به بعد طبیعی در اهداف و باورها و آرزوهای فرد ضروری است که چگونگی آن در سوره‌ی مدثر، ۵۰-۵۴ با فن تذکر و تمثیل و استعاره‌ی فرار گورخراز شیر بعد فطری برجسته می‌شود... و همچنین با احترام به تفاوت افراد مختلف در انگیزه‌ها و افکار و رفتار در موقعیت مشابه و تفاوت فرد با خود در انگیزه و رفتار و فکر در موقعیت‌های متفاوت به جای تلاش برای ایجاد انگیزه در افراد انگیزه‌های فطریشان را تذکر داد. رعایت این اصول در روابط حسنه تأثیر مثبت دارد. ۳) گوش دادن به مراجع با

جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی: فرد در هر دو الگو، مصاحبه‌ی انگیزشی و هستی‌شناسی اسلامی، در محیطی امن تعارض‌های درونی خود را برجسته می‌کند. در الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی در فضای همدلانه به انگیزش‌های فطری معنوی و عشق به خداوند نیز توجه می‌شود و انعکاس می‌یابد تا فرد با احساس مورد درک واقع شدن بهتر بتواند به تفاوت توجه کند و حی مت‌آله را بالفعل سازد. گوش دادن به افراد لازمه‌ی درک بهتری با به‌گزینی سخنان افراد است که اگر با همدلی که نشان از ایمان و فطرت دارد همراه شود در اتحاد درمانی مؤثر خواهد بود. ۴) توانمندسازی مراجع با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی: نقطه‌ی مشترک در الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی و الگوی هستی‌شناسی اسلامی در اصل توانمندسازی مراجع، جلب توجه فرد به توانمندی‌های خودش برای ایجاد امید در انگیزه‌ی تغییر است. در الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی بر بالا رفتن صبر و قاطعیت برای تغییر از طریق اعتقاد به اصل عدل خداوند و اصل جهان بینی توحیدی که گرایش‌های فطری بر آن مبتنی است تأکید می‌شود. این نوع جهان بینی ناشی از اعتقاد به قدرت الهی و پیروزی اهل ایمان در امتحان الهی، رزاقیت خداوند و توکل بر خدا است انسان‌ها به صورت عادلانه متناسب با خود برای رشد و تکامل توانمندی دارند و در صورت داشتن دیدگاهی توحیدی با صبر و امید به آن چه باید باشند بر اساس فطرت دست خواهند یافت.

فرایندهای درمانی (۱) درگیر کردن با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی: در هر دو الگو، هستی‌شناسی اسلامی و مصاحبه‌ی انگیزشی، با رابطه‌ی خوب بین درمانگر و مراجع نوعی اتحاد درمانی ایجاد می‌شود و در همین فرایند درک درستی از وضعیت دشوار مراجع ایجاد می‌شود و آگاهی و بینش که لازمه یا انگیزه‌ای برای تغییر است در مراجع ایجاد می‌شود و خود فرد در فرایند تغییر شناختی و هیجانی و رفتاری درگیر می‌شود. اما در مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی لزوم درگیر کردن فرد در

پاسخ به دو سؤال من کیستم و از چه آفریده شده‌ام، از کجا آمده‌ام و وجودم برای چیست و به کجا می‌روم، را برجسته می‌شود. جست و جو برای پاسخ به سؤال اول موجب تفکر به درونیات یعنی خودشناسی و شناخت عمیق نه تنها در ابعاد شناختی، رفتاری، هیجانی بلکه در بعد فطری است و گرایش‌ها مربوط به این بعد همچون حقیقت‌طلبی، فضیلت‌طلبی، زیبایی‌طلبی، متعالی‌می‌گردد. پاسخ به سؤال دوم نیز مقدمه‌ی تعالی نفس و کمال و ابعاد متعالی است. (۲) تمرکز کردن با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی: در هر دو الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی و هستی‌شناسی اسلامی تمرکز نوعی فرایند مشارکتی در تعیین افکار، احساسات و دغدغه‌ها است اما تمرکز در هستی‌شناسی اسلامی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی به سمت قیام درونی یا توبه، با انگیزه‌ی امید به رحمت خدا، انگیزه‌ی کمال، طلب آموزش و اعتراف و براساس شکر و کفر انجام می‌شود و توجه به بعد فطری است. این انگیزه‌های معنوی در این قیام درونی انگیزه‌ی تمرکز بر شکر خدا و کمال‌یابی را در موضوع گفتگو افزایش می‌دهد.

(۳) فراخواندن با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی: در هر دو الگو، مصاحبه‌ی انگیزشی و هستی‌شناسی اسلامی، برای تغییر در مراجع کلمات خود مراجع فراخوانی می‌شود اما در مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی با تقویت خوداظهاری از طریق حجاب افکنی و استعلاء یعنی فراروی از مرتبه خود گیاهی و حیوانی و نزدیکی به مرتبه خود فطری و گرایش به محبوب انجام می‌شود. (۴) طرح ریختن با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی: در هر دو الگو، مصاحبه‌ی انگیزشی و هستی‌شناسی اسلامی مکالمه به گفتگو درباره‌ی تعهد به تغییر و گزینه‌هایی برای طرح رفتار هدایت می‌شود یعنی آنچه در بعد شناختی تأیید شده با طرح ریزی و عمل به طرح بروز می‌یابد. اما در الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی طرح ریزی برای تغییر براساس گرایش فطری به کمال و با خلوص و آگاهی در تمایل به توحید است و با عمل و اجرای آنچه فرد به آن آگاه شده است (بعد شناختی)، توانمندی‌های

شناختی نیز افزایش می‌یابد.

محتوای درمان گفتگوی تغییرمدان: محتوا یعنی این گفتگو حاوی جملاتی در مورد تغییر است به این معنی که جملات مراجع نشان می‌دهند که آن‌ها تمایل یا توانایی تغییر در حوزه‌ی غفلت از خود، غفلت از نشانه، غفلت از پیوستگی عالم، گمانه زنی و خود محوری را دارند، به منافع تغییر در این حوزه‌ها توجه دارند، مشکلات موقعیت فعلی خود را به دلیل غفلت از آن چه باید باشند (بعد فطری) مشاهده می‌کنند، متعهد به تغییر شده یا به سوی تغییر گام برمی‌دارند. و فنون ذکر شده در الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی در راستای اصول الگوی تلفیقی است و موجب انتخاب آگاهانه و چشم انداز روشن تراز حرکت خواهد شد.

جایگاه انگیزه‌ی تغییر خشونت

با توجه به ویژگی‌های الگوی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی که در قالب محتوا، فرایند و درمان ذکر شد و با در نظر گرفتن مساله انگیزه‌ی تغییر خشونت که متغیر وابسته این پژوهش است می‌توان فرایند شکل‌گیری انگیزه‌ی تغییر خشونت در این الگورا به این صورت بیان کرد: همان طور که بیان شد در ادراک و ارزیابی اولیه ممکن است خشونت امری مطلوب تلقی شود چون فرد بر اساس گرایش‌های دانی و وهم و خیال خشونت را پاسخی مناسب به خشم ارزیابی می‌کند اما براساس این الگودر ارزیابی ثانویه و با محور قراردادن گرایش‌های فطری می‌تواند نامطلوب تلقی شود و در فرد از گرایش به کراهت مبدل شود و آن فرد انگیزه‌ی تغییر خشونت را بیابد و از گرایش‌های فطری که موجب کمال می‌شود بهره بگیرد و این انرژی را در مسیر گرایش‌های عالی به جریان اندازد و در این مسیر استقامت کند تا بتواند به رشد و تعالی برسد.

محدودیت‌ها

غیرممکن بودن حذف سوگیری مشاهده‌گر در انتخاب منابع و آثار اسلام‌شناسان

ایرانی که متأثر از پیشینه‌ی مطالعاتی محقق بوده است. و عدم کنترل اعتبار بیرونی نتیجه‌ی محقق که قابلیت تعمیم‌پذیری آن را خدشه دار می‌کند.

پیشنهادها

یافته‌های نظری این پژوهش می‌تواند به عنوان مبنای نظری برای تهیه پرسشنامه‌هایی قرار گیرد که می‌خواهند مطالعاتی درباره نقش انگیزه‌های ناشی از بعد فطری در رفتار انسان داشته باشند. لذا پیشنهاد می‌شود متخصصان حوزه مشاوره و روان‌شناسی با غنی‌سازی مبانی نظری آن نسبت به تهیه چنین پرسشنامه‌ای اقدام نمایند. و جمع‌آوری داده‌های بخش کیفی توسط مشاوران غیرمذهبی انجام گیرد تا از افق محقق‌دیگر اعتبار یافته‌ها بررسی شود.

ملاحظات اخلاقی پژوهش

تمامی شرکت‌کنندگان برای شرکت در پژوهش رضایت شفاهی خود را اعلام نمودند و اطمینان لازم در مورد محرمانگی اطلاعات به آنها داده شده است.

سهم نویسندگان

نویسنده مسئول تمامی مراحل فرایند پژوهشی را به تنهایی مدیریت نموده و مسئول نگارش مقاله است.

حمایت مالی

این مقاله با عنوان «ارائه‌ی الگوی تلفیقی مصاحبه‌ی انگیزشی با جهت‌گیری هستی‌شناسی اسلامی و انگیزه‌ی تغییر خشونت خانگی» است و از هیچ مؤسسه‌ای حمایت مالی دریافت نکرده است.

تعارض منافع

یافته‌های این مطالعه هیچ‌گونه تضاد با منافع شخصی یا سازمانی ندارد.

قدردانی

از اساتید دانشگاه هرمزگان و دانشگاه علامه طباطبائی که در انجام این پژوهش ما را یاری کردند سپاسگزاری می‌گردد.

منابع

- احمدی، س؛ حب نقی، ن؛ سرشار، م (۱۳۹۶). خشونت خانگی: راهبردهای فرهنگ ایرانی و اسلامی در پیشگیری و کنترل آن. کنفرانس بین المللی فرهنگ آسیب شناسی روانی و تربیت: همایش انجمن‌های علمی. اسمعیل طلایی، ف؛ برجعلی، ا؛ شریعتمدار، آ؛ خوانین زاده، م. ح (۱۴۰۰). آموزه‌های قرآنی جهت مدیریت روابط و نقش‌های زوجین. فصلنامه علمی پژوهش‌های مشاوره، ۲۰(۷۷)، ۲۸۳-۳۱۲.
- اسمعیلی، م (۱۳۸۹). مطالعه اثربخشی درمان مرور زندگی با تأکید بر اصول هستی‌شناسی اسلامی بر کاهش نشانگان اختلال پس از سانحه. فرهنگ مشاوره، دوره ۱، شماره ۲، ۱-۱۹.
- آشوری، م؛ معظمی، ش (۱۳۸۰). همسرکشی و انگیزه‌های آن (در ۱۵ استان کشور). مؤسسه تحقیقات علوم جزایی و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.
- پورنقاش تهرانی، س؛ قلندرزاده، ز؛ فراهانی، ح؛ صابری، م؛ پاشایی، م (۱۳۹۷). رابطه بین خشونت خانگی و عملکردهای شناختی در زنان قربانی همسرآزاری؛ نقش واسطه‌ی خودتنظیمی و پریشانی روان‌شناختی. روان‌شناختی شناختی، شماره ۱۷، ۵۷-۶۸.
- جوادی آملی، ع (۱۳۸۳). توحید در قرآن. قم: انتشارات اسراء. نوبت چاپ اول.
- جوادی آملی، ع (۱۳۸۹). اسلام و محیط زیست، محقق حجه الاسلام عباس رحیمیان، قم: انتشارات اسراء. نوبت چاپ پنجم.
- جوادی آملی، ع (۱۳۷۲). هدایت در قرآن. تهران: مرکز نشر فرهنگی رجاء. نوبت چاپ سوم.
- جوادی آملی، ع (۱۳۸۹). تسنیم جلد ۱۹. محقق سعید بند علی و عباس رحیمیان. قم: نشر اسراء. چاپ دوم.
- جوادی آملی، ع (۱۳۸۴). معرفت‌شناسی در قرآن. محقق: حجه الاسلام حمید پارسانیا. قم: انتشارات اسراء. نوبت چاپ سوم.
- جوادی آملی، ع (۱۳۸۹). الف). ولایت فقیه. محقق: حجه الاسلام محمد محرابی. قم: انتشارات اسراء. نوبت چاپ نهم.

جوادی آملی، ع (۱۳۸۹). ب). انتظار بشر از دین. محقق: حجه الاسلام محمد رضا مصطفی پور. قم: انتشارات اسراء. نوبت چاپ ششم.

جوادی آملی، ع (۱۳۸۹). ث). حکمت نظری و عملی در نهج البلاغه. محقق: حجه الاسلام حسین شفیعی. قم: انتشارات اسراء. نوبت چاپ هفتم.

جوادی آملی، ع (۱۳۸۹). ج). تسنیم. جلد ۱۰. محقق: سعید بند علی. قم: انتشارات اسراء. نوبت چاپ سوم.

جوادی آملی، ع (۱۳۸۶). مراحل اخلاق در قرآن. محقق علی اسلامی. قم: انتشارات اسراء. نوبت چاپ هفتم.

جوادی آملی، ع (۱۳۸۹). ت). تسنیم. جلد ۱۸. محقق: حسین اشرفی و روح الله رزقی. قم: انتشارات اسراء. نوبت چاپ دوم.

جوادی آملی، ع (۱۳۹۴). بریال اعتکاف. محققین: گروه علمی پژوهشکده فقه و اصول. قم: نشر اسراء.

جوادی آملی، ع (۱۳۸۷). دین‌شناسی. محقق: حجه الاسلام محمد رضا مصطفی پور. قم: انتشارات اسراء، نوبت چاپ پنجم.

جوادی آملی، ع (۱۳۸۸). اسلام و روابط بین الملل، محقق محمد، قم: انتشارات اسراء.

رضاپور، میرص (۱۳۹۲). ارای‌های الگوی مفهومی سازگاری زناشویی مبتنی بر تبیین هستی‌شناسی و ارزش‌شناسی در گفتگوهای تعاملی و درون شخصی زوجین متقاضی طلاق و زوجین برخوردار از سازگاری زناشویی و ارزیابی اثربخشی آن. رساله دکتری مشاوره. تهران: دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی.

روزنگر، د. د. ب (۲۰۰۹). مهارت‌های مصاحبه‌ی انگیزشی. ترجمه شیما تمنایی فرد (۱۳۹۲)؛ چاپ اول، تهران؛ انتشارات ارجمند.

رفاهی، ژ؛ داستان، ن؛ اشرفی، ح (۱۳۹۹). پیش‌بینی پرخاشگری کودکان بر اساس خشونت خانگی و الگوهای ارتباطی. سلامت روان کودک، دوره ۷، شماره ۲، ۵۶-۶۶.

زمانی مقدم، م؛ حسوندی، ص (۱۳۹۸). مطالعه کیفی خشونت خانگی علیه زنان خانه دار در شهر خرم‌آباد. زن و جامعه، سال دهم، شماره ۳، ۱۴۵-۱۷۰.

شریعتمدار، آ (۱۳۹۶). طراحی الگوی اخلاقی امن و عاری از خشونت علیه زنان مبتنی بر نظرات نراقی، فصلنامه علمی پژوهش‌های مشاوره، دوره ۱۶، شماره ۶۲، ۳۲-۵۱.

قرآن کریم. ترجمه مکارم شیرازی.

کجباف، م. ب.، مولوی، ح.، شیرازی، ع (۱۳۸۲). بررسی رابطه‌ی باورهای انگیزشی و راهبردهای یادگیری خودتنظیمی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی، فصلنامه تازه‌های علوم شناختی، سال ۵، شماره ۱.

کلانی، ز؛ پورموحد، ز، دهقانی، خ (۱۳۸۸). کنترل رفتارهای پرخطر در روابط زناشویی: ارزیابی و مداخله. طلوع بهداشت، سال ۸، شماره ۳ و ۴، ۱۵-۲۶.

مجلسی، م. ب (۱۴۰۴). بحار الانوار، بیروت، مؤسسه الوفاء.

- محمدی یگانه، الف (۱۳۹۲). بررسی نقش دینداری بر رفتار خشونت آمیز جوانان تهرانی. پایان نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده علوم اجتماعی.
- مطهری، م (۱۳۸۹). مجموعه آثار استاد شهید مطهری. جلد ۲ (چاپ هفدهم). قم: انتشارات صدرا.
- مطهری، م (۱۳۹۰). مجموعه آثار استاد شهید مطهری. جلد ۲۴ (چاپ پنجم). قم.
- مکارم شیرازی، ن (۱۳۷۷). اخلاق در قرآن. قم: مدرسه الإمام علی ابن ابی طالب.
- نامداریپور، ف؛ فاتحی زاده، م؛ بهرامی، ف؛ محمدی فشارکی، ص (۱۳۹۷). پیامدهای نشخوار فکری در زنان دارای تعارضات زناشویی: مطالعه کیفی. فصلنامه علمی پژوهش‌های مشاوره، دوره ۱۷، شماره ۶۷، ۱۲۲-۱۵۳.
- نوده‌ئی، د (۱۳۹۵). طراحی الگوی انگیزش مبتنی بر انسان‌شناسی فطری و مطالعه موردی اثربخشی آن بر میزان صبر. رساله دکتری مشاوره. تهران: دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی.
- ویردیان، م (۱۳۹۲). بررسی عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر خشونت علیه زنان (مورد مطالعه: شهر نقده). مجموعه چکیده مقالات نخستین همایش ملی خانواده و امنیت، ۱۰ و ۱۱ اردیبهشت ۱۳۹۲: ۱۰۷.
- یعقوبیان، محمد حسن (۱۳۹۴). نسبت دین و فرهنگ از منظر استاد مرتضی مطهری. معرفت فرهنگی اجتماعی، سال ششم، شماره ۴، ص ۵-۲۲.

- DiClemente, C. C. (2003). *Addiction and change: How addictions develop and addicted people recover*. New York: Guilford press.
- DiClemente, C. C., Nidecker, M., & Bellack, A. S. (2008). Motivation and the stages of change among individuals with severe mental illness and substance abuse disorders. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 34, 25-35.
- Ganley, A. L. (1987). Perpetrators of domestic violence: An overview of counseling the court- mandated client. In D. J. sonkin (Ed), *Domestic violence on trial: Psychological and legal dimensions of family violence* (pp.155-174). New York: Springer.
- Gracia, E., Lila, M., & Santirso, F. A. (2020). Attitudes toward intimate partner violence against women in the European Union: A systematic review. *European Psychologist*, 25, 104-121. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000392>.
- Gracia, E., Rodriguez, C. M., Martín-Fernández, M., & Lila, M. (2020). Acceptability of family violence: Underlying ties between intimate partner violence and child abuse. *Journal of Interpersonal violence*. <https://doi.org/10.1177/0886260517707310>.
- Hodge, D. R., & Nadir, A. (2008). Moveing toward Culturally Competent Practice with Muslims: Modifying Cognitive Therapy with Islamic Tenets. *Social Work*, 53(1), 31.
- Khaw, L., & Hardesty, J. L. (2007). Theorizing the Process of Leaving: Turning Points and Trajectories in the Stages of Change*. *Family Relations*, 56 (4), 413-425.

- Klein, L. B., Chesworth, B. R., Howland-Myers, J. R., Rizo, C.F., Macy, R. J.(2019). Housing Interventions for Intimate Partner Violence Survivors: A Systematic Review. *Trauma Violence Abuse*. Mar 26;:1524838019836284. [PubMed].
- Li, z., Chen, Q., Yan, J.,Liang, W., Wong, W. C. W. (2020). Effectiveness of motivational interviewing on improving care for patients with type 2 diabetes in china: a randomized control trial. *BMC Health Serv Res* 20, 57. <https://doi.org/10.1186/s12913-019-4776-8>.
- Maquibar, A., Vives-Cases, C., Hurtig, V-K., Goicolea, I. (2017). Professionals' perception of intimate partner violence in young people: a qualitative study in northern Spain. *Reproductive Health journal*, 14(1):86.
- Marie-Mitchell A., Kostolansky, R., A.(2019). Systematic Review of Trials to Improve Child Outcomes Associated With Adverse Childhood Experiences. *Am J Prev Med*. May;56(5):756-764. [PubMed].
- Martín-Fernández, M., Gracia, E., & Lila, M. (2019). Psychological intimate partner violence against women in the European Union: A crossnational invariance study. *BMC Public Health*, 19, 1739. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-7998-0>.
- Martín-Fernández, M., Gracia, E., & Lila, M. (2020). Ensuring the comparability of cross-national survey data on intimate partner violence against women: A cross-sectional, population-based study in the European Union. *BMJ Open*, 10, e032231. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2019-032231>.
- McClennen, J. C., Keys, A. M., Dugan-Day, M. L. (2016). Social work and family violence. Theories, assessment, and intervention. NEW YORK: SPRINGER PUBLISHING COMPANY. Second edition.
- Miller, W. R., & Moyers, T.B., Amrhein, P., & Rollnick, S. (2006). A consensus statement on defining change talk. *MINT Bulletin*, 13(2), 6-7.
- Miller, W. R., & Rollnick, S. (2002). Motivational interviewing: Preparing people to change addictive behaviors. *New York: Guilford Press*.
- Miller, W. R., & Rollnick, S.(2013). Motivational Interviewing. Helping people change. Third edition. *New York: Guilford Press*.
- Murphy, C. M., & Baxter, V. A. (1997). Motivating batterers to change in the treatment context. *Journal of interpersonal violence*, 12, 607- 619.
- Naar, S., Safran, S. A. (2017). Motivational interviewing and CBT: combining strategies fof maximum effectiveness. New York. London: The Guilford Press.
- Saftlas, A. F., Harland, A. B., Cavanaugh, J., Dickey, P., Peek- Asa, C. (2014). Motivational interviewing and intimate partner violence: a randomized trial. *Annals of Epidemiology*, 24(2), 144- 150.
- Smith, C. (2003). Theorizing religious effects among American adolescents. *Scientific Study of Religion*. 42(1): 17- 30. DOI: 10.1111/1468-5906.t01-1-00158.
- Sapkota, D., Baird, K., Saito, A., Anderson, D.(2019). Interventions for reducing and/or controlling domestic violence among pregnant women in low- and middle-income countries: a systematic review. *Syst Rev*. Apr 02;8(1):79. [PMC free article] [PubMed].

- Soleymani, S., Britt, E., Wallace- Bell, M. (2018). Motivational interviewing for enhancing engagement in Intimate Partner Violence (IPV) treatment: A review of the literature. *Aggression and Violence Behavior*.40 (119-127).
- Sprenkle, D. H., Davis, S. D., Lebow, J. (2009). Common factors in couple and family therapy: overlooked foundation for effective practice. *Guilford press, New York*.
- Wahab, S. (2005). Motivational interviewing holds potential for practice with survivors of domestic violence. *Arete*, 29 (2), 11–22.
- Wahab, s., Trimble, J., Mejia, A., Mitchell, S. R. Thomas, M. J., Timmons, V., Waters, A. S., Ravmaker, W. D., Nicolaidis, ch. (2014). Motivational interviewing at the intersections of depression and intimate partner violence among African American women. *Journal of Evidence- Based Social Work*, 11 (3), 291-303.

